

Kenmerken licht verstandelijke beperking (lvb) vaak gemist

De kenmerken van een licht verstandelijke beperking (LVB) worden door veel hulpverleners niet meteen herkend. Dat komt doordat er aan de buitenkant niets aan deze mensen te zien is. In Nederland wonen tussen de 1,8 en 2,5 miljoen mensen die aan alle kenmerken van een licht verstandelijke beperking voldoen. Ze zijn vaak expert in het verbergen van hun beperking.

Kenmerken van een licht verstandelijke beperking

Wanneer strikt gekeken wordt naar de bestaande diagnostische criteria, zijn er twee kenmerken van een licht verstandelijke beperking. De persoon in kwestie moet een IQ van tussen de 55 en 70 hebben én er moet sprake zijn van een beperking in het sociaal aanpassingsvermogen. Het IQ-criterium is echter niet het belangrijkste bij het bepalen welke hulpverlening zij nodig hebben. Andere kenmerken van een licht verstandelijke beperking zijn namelijk veel bepalender voor de betekenis die het hebben van een LVB heeft voor iemands dagelijks leven. Wanneer mensen alleen een laag IQ hebben, maar niet de andere kenmerken van een licht verstandelijke beperking hebben, dan spreken we over zwakbegaafdheid.

Psychiatrische problemen

Het gebrekkig sociaal aanpassingsvermogen is veelal niet alleen een gevolg van de LVB problematiek, maar ook van bijkomende psychiatrische problematiek. Daarbij valt te denken aan bijvoorbeeld persoonlijkheidsstoornissen. De diagnostiek van zulke stoornissen wordt vaak bemoeilijkt doordat de kenmerken van de licht verstandelijke beperking sterk lijken op de kenmerken van persoonlijkheidsproblematiek. De oorzaak ligt echter ergens anders. Andere kenmerken van een licht verstandelijke beperking zijn beïnvloedbaarheid en een gebrekkige impulscontrole. Ze hebben vaak moeite met het omgaan met regels. Ook zijn mensen met een LVB extra kwetsbaar wanneer het gaat om criminaliteit en verslavingsproblematiek.

Overvraging bij lvb problematiek

Zoals gezegd, is in de regel aan de uiterlijke kenmerken van deze mensen niet te zien dat zij een LVB hebben. Daardoor houden mensen waarmee ze in contact komen geen rekening met de kenmerken van hun licht verstandelijke beperking. Dat leidt vaak tot overvraging. Het gedrag dat daarmee samenhangt, lijkt dan vaak op psychiatrische problematiek. De oorzaak van dat gedrag is dan echter niet gelegen in een psychiatrisch probleem, maar in het gegeven dat zij willen voldoen aan niet-haalbare verwachtingen van hun sociale omgeving.

Gezinsproblematiek

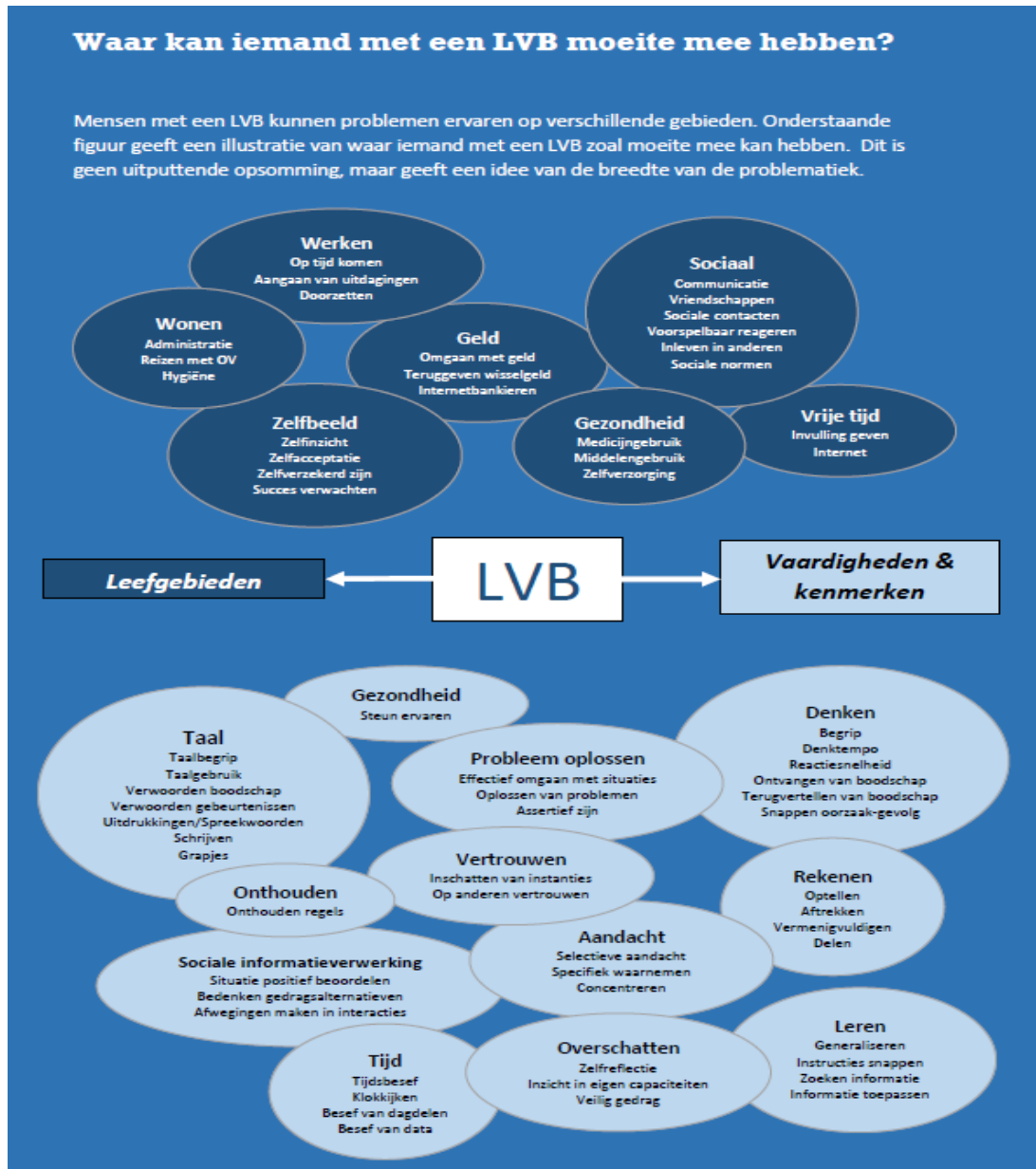
Betrekkelijk vaak is er ook sprake van gezinsproblematiek bij deze doelgroep. Mensen met LVB problematiek zijn bijvoorbeeld oververtegenwoordigd in multi-probleemgezinnen en/of zijn zogeheten KOPP-kinderen: kinderen van ouders met psychiatrische problematiek. Voor deze groep jongeren zijn interventies ontwikkeld waarbinnen rekening gehouden wordt met de kenmerken van een licht verstandelijke beperking. Ouders met een licht verstandelijke beperking schrijven opvoedproblemen ook vaker toe aan de eigenschappen van het kind in plaats van aan hun eigen opvoedvaardigheden. Zij moeten dan ook vaak gebruik maken van één of meerdere vormen van opvoedingsondersteuning. Bij kinderen met een LVB en psychische problemen blijkt het aanpakken van hun problemen via hun ouders effectief te zijn.

Kenmerken van een licht verstandelijke beperking in de communicatie

Wanneer je communiceert met mensen met een LVB, is het belangrijk om rekening te houden met de manier waarop de kenmerken van een licht verstandelijke beperking het gesprek beïnvloeden en hoe je boodschap begrepen wordt. De belangrijkste kenmerken waar je rekening mee zou moeten houden, zijn:

- Mensen met een LVB hebben meer moeite met het verwerken van informatie. Ze snappen minder vlot en minder goed dan mensen zonder LVB problematiek;
- Ze hebben vaker moeite met het onthouden van wat er gezegd is. Een belangrijk kenmerk van een licht verstandelijke beperking is dan ook dat deze mensen een slecht geheugen hebben;
- Een beperkte woordenschat en een beperkt vermogen om zich uit te drukken zijn belangrijke kenmerken van een licht verstandelijke beperking;

- De omgang met mensen is vaak moeilijk voor mensen met een LVB. Als gevolg van de andere kenmerken van een licht verstandelijke beperking, hebben ze moeite met zich verplaatsen in anderen. Daarnaast wordt hun gedrag vaak als te gereserveerd of juist niet gereserveerd genoeg gezien door de sociale omgeving;
 - Generaliseren van informatie die in de ene context is opgedaan naar de andere situatie, vinden zij moeilijk.
- Deze kenmerken van een licht verstandelijke beperking maken deze mensen bijvoorbeeld ook in de toegang tot de zorg erg kwetsbaar.

bron afbeelding: Lister

Informatie uit de praktijk van Lister

Bij een informele inventarisatie van cliënten met LVB problematiek binnen Lister, kwamen er voor iedere locatie die intensieve verblijfszorg leverde ongeveer 6 á 7 cliënten naar voren. Dat is ongeveer 20%. Niet altijd met een officiële diagnose. Het regelmatig ontbreken van een diagnose komt redelijk vaak voor omdat de licht verstandelijke beperking al voor het 18e levensjaar moet zijn vastgesteld om officieel als zodanig erkend te worden. Het is daarna niet meer vast te stellen of gaat om een LVB of later verworven cognitieve beperking. Ter vergelijking, uit onderzoek uit 2013 blijkt dat onder daklozen het percentage LVB zo rond de 25% wordt vermoed, 12% daarvan is werkelijk vastgesteld.

Clënten van Lister hebben naast hun verstandelijke beperking ook psychiatrische problemen. Psychiatrische problemen komen bij mensen met een LVB 3 á 4 keer vaker voor. Dit geldt ook voor gedragsproblemen (onder andere door structurele overvraging en problemen tijdens het opgroeien zoals pesten, problemen op school en/of in het gezin), en problematisch middelengebruik.

Informatie uit de praktijk van De Tussenvoorziening:

Corine van Everdingen (arts) deed in 2016 onderzoek bij De Tussenvoorziening:

- 40 % van de mensen in de nachtopvang is verstandelijk beperkt;
- Bijna 50% in de nachtopvang is laaggeletterd;
- Heel veel mensen in de nachtopvang zijn al vaker dakloos geweest, bij 51% had herhaalde dakloosheid voorkomen kunnen worden als er voldoende aandacht was geweest voor (cognitieve of verstandelijke) beperkingen;
- Het hulpsysteem is teveel gericht op het idee dat de doelgroep zichzelf meldt als het niet goed gaat na afsluiting van een zorgtraject. Er is te weinig bemoeizorg;
- Hulp en ondersteuning is teveel gericht op tijdelijkheid, te weinig gericht op duurzaam herstel;
- Van de populatie in de nachtopvang kan 85% gaan wonen: 25% met lichte begeleiding en 60% met ambulante multidisciplinaire begeleiding en behandeling.

Uit ander onderzoek blijkt dat veel mensen met een LVB zijn verslaafd of hebben groot risico het te worden. Laatste onderzoek onder de groep LVB in de Maatschappelijke Opvang is 100%(!) verslaafd.

Observaties uit onze praktijk bij de Tussenvoorziening:

- Mensen hebben een zeer klein sociaal netwerk.
- Regelzaken zelf regelen lukt niet.
- Administratie lukt niet, brieven stapelen zich op, er komen schulden, mensen overzien het niet en zo wordt hun situatie steeds erger.
- Deze mensen zijn heel beïnvloedbaar, ze worden snel overgehaald om aan abonnementen te beginnen, of bijvoorbeeld van energieleverancier te veranderen als iemand aan de deur komt, of bijv. auto's op hun naam te zetten (katvangers).
- Taal van de huisarts en specialisten in het ziekenhuis snappen ze niet.
- Mensen met een verstandelijke beperking hebben vaak een ongezonde leefstijl (roken, vet eten, weinig bewegen) waardoor ze steeds meer lichamelijk klachten krijgen. Dat combineert slecht met het feit dat ze artsen niet begrijpen en er wel veel mee te maken hebben.
- Jongeren met LVB en een kindervens zijn kwetsbaar.
- Het is lastig om aan werk te komen. Het is spannend, eng, hand in hand begeleiding (laagdrempeling) is en blijft nodig.

Deze mensen overzien consequenties niet en kunnen niet prioriteren, daardoor lijkt het of ze hun eigen glazen ingooien door bij belangrijke afspraken, bijvoorbeeld voor een uitkering, niet te komen. Dreigende brieven waarin staat dat ze iets moeten 'want anders'...werken averechts, omdat die stress opleveren waardoor mensen de info blokken

Andere interessante bronnen:

www.blik.op.hulp.nl

www.kenniscentrumlvb.nl